

Miljömålen

År 2015:s uppföljning av Haparanda kommuns miljömål

Enligt uppdrag: Linnéa Carlsson
Bygg- och miljöchef

1. Inledning

Miljömålen är ett viktigt verktyg i Haparanda kommuns arbete för en hållbar utveckling. Varje år gör ett antal myndigheter uppföljning av hur miljön mår och hur miljöarbetet går, så även Haparanda kommun. Uppföljningen ska dels ge oss ökad kunskap om miljötilståndet samt en analys över hur miljöarbetet i kommunen fortskrider. Uppföljningen ska fungera som ett underlag för politikernas prioriteringar och som ett underlag för kommunens planering och utveckling av sitt miljöarbete i syfte att nå miljökvalitetsmålen.

2. Bakgrund

”Det övergripande målet för miljöpolitiken är att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser”. För att främja en hälsosam och god miljö för nuvarande och kommande generation har Sverige inför ett miljömålssystem.

Det svenska miljömålssystemet består av ett generationsmål, sexton miljökvalitetsmål samt tjugofyra etappmål inom områdena avfall, biologisk mångfald, farliga ämnen och klimat- och luftföroreningar.

Generationsmålet visar riktningen för den samhällsomställning som behöver ske samt vad som måste göras inom en generation, för att miljökvalitetsmålen ska nås. Generationsmålet är vägledande för miljöarbetet på alla nivåer i samhället.

Miljökvalitetsmålen beskriver det tillstånd i den svenska miljön som miljöarbetet ska leda till. Preciseringarna ska förtydliga vad miljökvalitetsmålen innebär och används som kriterier i det löpande arbetet av uppföljning av målen.

Etappmålen är steg på vägen för att nå generationsmålet och ett eller flera miljökvalitetsmål. De visar vad Sverige kan göra och tydliggör var insatser bör sättas in.¹

¹ www.miljomal.se

3. Haparandas lokala mål

Kommunfullmäktige har i sin vision 2020 slagit fast att Haparanda stad ska arbeta för en hållbar utveckling och minskad klimatpåverkan². Utöver vision 2020 har kommunfullmäktige (år 2007 och 2015) antagit sju lokala miljömål. Miljömålen är förvaltningsövergripande målsättningar som ska uppnås inom en generation. Av de 16 miljö kvalitetsmål som Sveriges riksdag beslutat om har Haparanda stad valt att prioritera dessa sju:

1. Frisk luft – *"Luften ska vara så ren att människors hälsa samt djur, växter och kulturvärden inte skadas."*³ Haparanda stad har som mål att klara gällande miljö kvalitetsnormer, t.ex. för kvävedioxid (NO₂). Målet är också att i ökad utsträckning köpa in s.k miljöfordon i enlighet med en miljövänlig upphandlingspolicy. Haparanda stad ska även verka för att fler människor övergår från olje användning vid uppvärmning till annat energislag, t.ex. berg-,

² Haparanda Stad (2010) *Vision 2020*

³ Riksdagens definition av miljö kvalitetsmålet. www.miljomal.se

jord eller luftvärmepump. Verka för att utsläpp från biltrafik, industri och uppvärmning minskar. Verka för anläggande av fler cykel- och gångbanor.⁴

2. Begränsad klimatpåverkan – *"Halten av växthusgaser i atmosfären ska i enlighet med FN:s ramkonvention för klimatförändringar stabiliseras på en nivå som innebär att människors påverkan på klimatsystemet inte blir farlig. Målet ska uppnås på ett sådant sätt och i en sådan takt att den biologiska mångfalden bevaras, livsmedelsproduktionen säkerställs och andra mål för hållbar utveckling inte äventyras. Sverige har tillsammans med andra länder ett ansvar för att det globala målet kan uppnås."*⁵ Haparanda stad har som mål att minska utsläppen av koldioxid och andra klimatpåverkande växthusgaser på detta vis: verka för ökad biobränsleanvändning, vid upphandling välja teknik som minskar koldioxidutsläppen, verka för minskad biltrafik och energieffektivisering av byggnader.⁶
3. Hav i balans samt levande kust och skärgård – *"Västerhavet och Östersjön ska ha en långsiktigt hållbar produktionsförmåga och den biologiska mångfalden ska bevaras. Kust och skärgård ska ha en hög grad av biologisk mångfald, upplevelsevärden samt natur- och kulturvärden. Näringar, rekreation och annat nyttjande av hav, kust och skärgård ska bedrivas så att en hållbar utveckling främjas. Särskilt värdefulla områden ska skyddas mot ingrepp och andra störningar."*⁷ Haparanda stad har som mål att nyttja hav, kust och skärgård på ett långsiktigt hållbart sätt. Särskilt värdefulla områden, som t.ex. Sandskär, ska skyddas mot störningar och miljöfarliga utsläpp. Den biologiska mångfalden ska bevaras. De olika arterna som finns i havet ska kunna leva kvar och fortplanta sig. Havet ska vara så rent att vi kan använda det till friluftsliv och fiske utan inskränkningar. Fisk från havet ska kunna ätas utan hälsorisker.⁸
4. God bebyggd miljö - *"Städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden ska tas till vara och utvecklas. Byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas."*⁹ Miljömålet god bebyggd miljö är ett vitt begrepp och berör alla de andra miljömålen. Haparanda stad har som mål att den bebyggda miljön ska ge skönhetsupplevelser och trevnad samt ha ett så varierat utbud av bostäder, arbetsplatser, service och kultur att alla människor ges möjlighet till ett rikt och utvecklande liv och att omfattningen av människors dagliga transportverkan minskas. Miljöanpassade kollektivtrafiksystem av god kvalitet bör finnas

⁴ Haparanda Stad (2007) *Haparandas miljömål*

⁵ Riksdagens definition av miljö kvalitetsmålet. www.miljomal.se

⁶ Haparanda Stad (2007) *Haparandas miljömål*

⁷ Riksdagens definition av miljö kvalitetsmålet. www.miljomal.se

⁸ Haparanda Stad (2007) *Haparandas miljömål*

⁹ Riksdagens definition av miljö kvalitetsmålet. www.miljomal.se

tillgängliga och förutsättningarna för gång- och cykeltrafik ska vara goda. Människor ska inte utsättas för skadliga luftföroreningar, bullerstörningar, skadliga radonhalter och andra oacceptabla hälsorisker. Mark- och vattenområden ska vara fria från gifter, skadliga ämnen och andra föroreningar.¹⁰

5. Ett rikt odlingslandskap - *"Odlingslandskapets och jordbruksmarkens värde för biologisk produktion och livsmedelsproduktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden och kulturmiljövärdena bevaras och stärks."*¹¹ Haparanda stad har som mål att odlingslandskapets och jordbruksmarkens värde för biologisk produktion och livsmedelsproduktion skall skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden och kulturmiljövärdena bevaras och stärks.¹²
6. Levande sjöar och vattendrag – *"Sjöar och vattendrag ska vara ekologiskt hållbara och deras variationsrika livsmiljöer ska bevaras. Naturlig produktionsförmåga, biologisk mångfald, kulturmiljövärden samt landskapets ekologiska och vattenhushållande funktion ska bevaras, samtidigt som förutsättningar för friluftsliv värnas."*¹³ Haparanda stad har som mål att våra sjöar och vattendrag ska vara ekologiskt hållbara och deras variationsrika livsmiljöer ska bevaras. Naturlig produktionsförmåga, biologisk mångfald, kulturmiljövärden samt landskapets ekologiska och vattenhushållande funktion ska bevaras samtidigt som förutsättningarna för friluftsliv värnas.¹⁴
7. Giftfri miljö – *"Förekomsten av ämnen i miljön som har skapats i eller utvunnits av samhället ska inte hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden. Halterna av naturfrämmande ämnen är nära noll och deras påverkan på människors hälsa och ekosystemen är försumbar. Halterna av naturligt förekommande ämnen är nära bakgrunds nivåerna."*¹⁵ Haparanda stad har som mål att förekomsten av ämnen i miljön som har skapats i eller utvunnits av samhället ska inte hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden. Halterna av naturfrämmande ämnen är nära noll och deras påverkan på människors hälsa och ekosystem är försumbar. Halterna av naturligt förekommande ämnen är nära bakgrunds nivåerna.¹⁶

¹⁰ Haparanda Stad (2007) *Haparandas miljömål*

¹¹ Riksdagens definition av miljö kvalitetsmålet. www.miljomal.se

¹² Haparanda Stad (2007) *Haparandas miljömål*

¹³ Riksdagens definition av miljö kvalitetsmålet. www.miljomal.se

¹⁴ Haparanda Stad (2007) *Haparandas miljömål*

¹⁵ Riksdagens definition av miljö kvalitetsmålet. www.miljomal.se

¹⁶ Haparanda Stad (2015) *Haparandas miljömål*

4. Måluppfyllelse

4.1 Frisk luft

Haparanda stad har beslutat om två indikatorer för detta mål:

- Kvävedioxid i luft
- Energianvändning

Aktuell situation 2015: Kvävedioxid bildas vid all typ av förbränning. Biltrafiken är på de flesta tätorter den största utsläppskällan. Halterna i Norrbotten har varierat under 2000-talet och det är svårt att säga om de ökar eller minskar. För 2013 finns årsmedelvärden från mätningar i Luleå och Kiruna. Båda ligger under preciseringens 20 mikrogram per kubikmeter som gäller för miljö kvalitetsmålet.¹⁷

Luftmätningar som samhällsbyggnadskontoret i samarbete med institutet för vatten- och luftvårdsforskning gjort 2008 visade att miljö kvalitetsnormen för kvävedioxid inte överskreds i Haparanda. År 2011 har finska miljö institutet haft en mätstation vid ortodoxa kyrkan i Torneå. Mätningarna visade att miljö kvalitetsnormen för NO₂ och PM-10 överskreds ej. Finska miljö institutet har haft en mätstation i Riekkola februari 2013 till februari 2015 där man mätt PM-10 och PM-2,5 partiklar. Resultaten visade att miljö kvalitetsnormerna ej överskreds.

Outokumpu kommer i framtiden att göra luftmätningar inom Haparanda-Torneå området med ca fem års intervall. Detta i syfte att kartlägga stoftutsläppens påverkan på luftkvaliteten. Metallhalterna i mossprov ska följas upp med fem års intervall. Dessa används för att utreda omfattningen på stoftutsläppens spridning och innehåll av tungmetaller.

Energi- och klimatrådgivningen har haft två informationsinsatser till allmänheten under det senaste året. De två insatserna gällde allmän energirådgivning och luftvärmepumpar. Energi- och klimatrådgivningen har även genomfört besök till företag inom ramen av EU-direktivet om byggnaders energiprestanda. Energiprestandadirektivet ställer krav på rådgivning inom värmesystem och luftkonditioneringssystem. Löpande rådgivning sker under året till privatpersoner, föreningar och företag.

¹⁷ www.miljomal.se

På samhällsbyggnadskontoret arbetar planeringschefen för att förbättra kollektivtrafiken på nationell, regional och lokal nivå så att utbudet ska öka och bli ett starkare alternativ till privatbilism. Gator och vägar ska utformas så att köbildning minimeras, exempelvis via cirkulationsplatser istället för trafikljus och möjlighet till alternativa vägval vid trafiktoppar. I nya detaljplaner är alltid gång och cykeltrafik prioriterat. Behoven och statusen i befintliga stadsdelar har inventerats för att brister ska kunna åtgärdas. För att uppfylla målet med miljöanpassade kollektivtrafiksystem ställs miljökrav på fordonen vid upphandling av busstrafik och kommande tågtrafik.

I dagsläget är ca. 25% av kommunens bilar så kallade miljöbilar. Andelen inköpta miljöbilar har legat på samma nivå 2010 till 2014.

4.2 Begränsad klimatpåverkan

Haparanda stad har beslutat om två indikatorer för detta mål:

- Klimatpåverkande utsläpp
- Energianvändning.

Aktuell situation 2015: Klimatförändringar orsakade av utsläpp av koldioxid och andra växthusgaser är en av vår tids största utmaningar. I Norrbottens län har de klimatpåverkande utsläppen minskat något de senaste åren ¹⁸

Kommunens klimatstrategi har år 2012 tagit fram en klimatstrategi för Haparanda kommun. Syftet med strategin är att anta mål för minskade utsläpp av växthusgaser, samt visa vilka områden som bör prioriteras lokalt, utifrån de sektorer som har störst utsläpp ur ett konsumtions- och produktionsperspektiv.¹⁹

Genom hållbara nyckeltal, som kommunen rapporterar in till föreningen Sveriges ekokommuner, kan den hållbara utvecklingen följas upp och jämföras med andra kommuner över tid. De senaste nyckeltalen gällande koldioxidutsläpp är från år 2012.

Koldioxidutsläppen från industrin i Haparanda (diagram 1) visar att utvecklingen går åt rätt håll sedan 1990. Utsläppen från industrin minskar kontinuerligt. Sedan 1990 har utsläppen minskat med 35 procent. Det nationella etappmålet med begränsad klimatpåverkan innebär att utsläppen

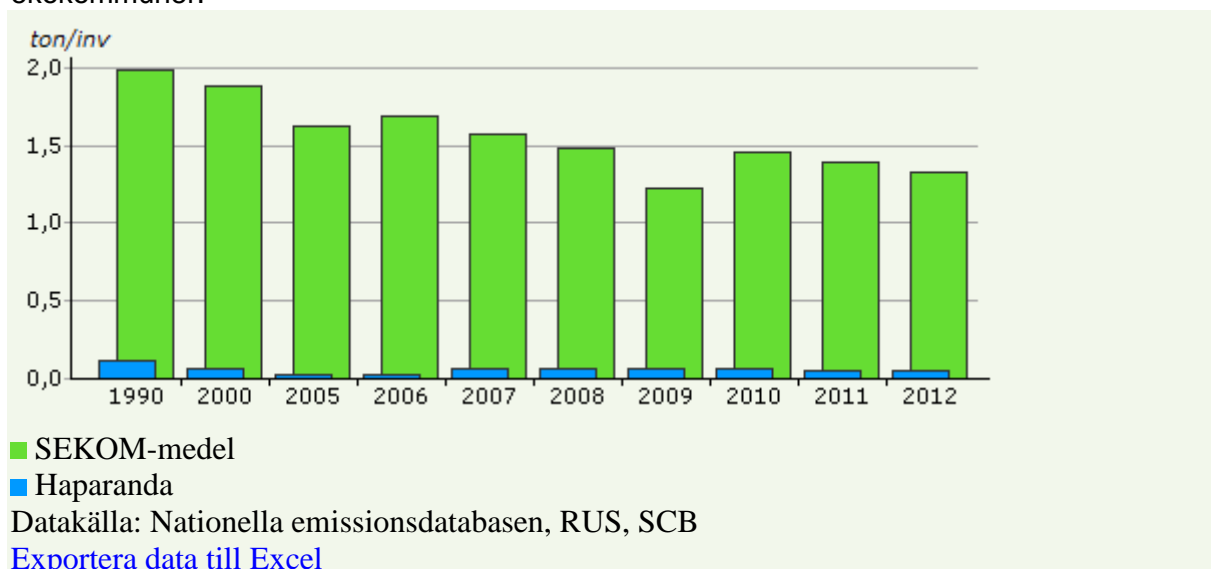
¹⁸ www.miljomal.se

¹⁹ Haparanda stad (2012) Klimatstrategi

ska minska med 40 procent till 2020 men avser inte de industrier som omfattas av handeln med utsläppsrätter.²⁰

Diagram 1: Koldioxidutsläpp från industrin i Haparanda samt medel för Sveriges ekokommuner.

Trend: → Utvecklingen går åt rätt håll sedan 1990

Senaste värdet: 0,0 ton/inv (2012)

Utgångsvärde: 0,1 ton/inv (1990)

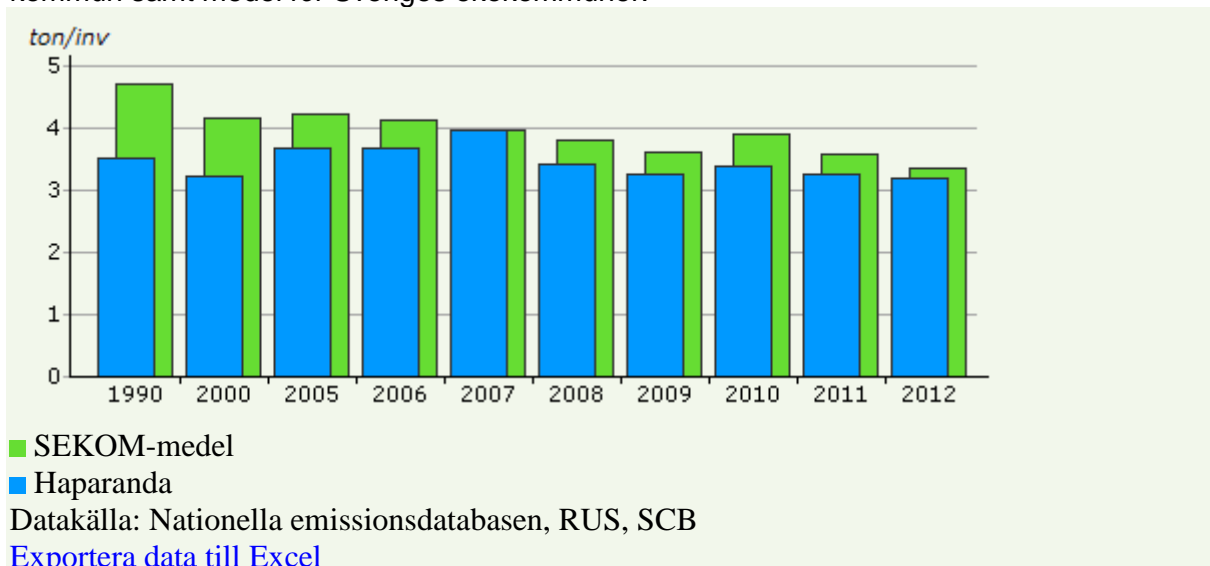
Utsläppen exklusive industrisektorn har minskat kontinuerligt bland ekokommunerna (diagram2). Det nationella etappmålet för begränsad klimatpåverkan innebär att utsläppen ska minska med 40 procent till 2020. Sedan 1990 har utsläppen bland ekokommunerna minskat med 30 procent, vilket precis motsvarar den nödvändiga minskningstakten för att klara etappmålet. Utsläppen var något högre 2010 på grund av att detta år var kallare än normalt. Utsläppen av koldioxid speglar samhällets förbränning av fossila bränslen. Utsläppen varierar betydligt mellan olika kommuner och beror till stor del på lokala förutsättningar. Exempelvis kan ett värmeverk försörja flera kommuner med värme. Utsläppen förs endast till den kommun där värmeverket ligger.²¹

²⁰ <http://sekom.miljobarometern.se>

²¹ <http://sekom.miljobarometern.se>

Diagram 2: Koldioxidutsläpp från övriga sektorer per kommuninvånare – Haparanda kommun samt medel för Sveriges ekokommuner.

Trend: → Utvecklingen går åt rätt håll sedan 1990

Senaste värdet: 3,2 ton/inv (2012)

Utgångsvärde: 3,5 ton/inv (1990)

I Haparanda stads upphandlingspolicy finns det inskrivet att upphandling ska ske i enlighet med svensk lag, EU-rätt samt stadens miljöpolicy. Antagen miljöpolicy skall användas vid all upphandling. Alla som är involverade i upphandlingsfrågor skall därför ha god kännedom om stadens miljöpolicy. Det är därutöver nödvändigt att kunskap om lagar och regler inom miljöområdet säkerställs i upphandlingsprocessen. EKU-verktyget (www.eku.nu) framtaget av delegationen för ekologisk hållbar upphandling bör användas som hjälp när miljökrav skall ställas.²²

4.3 Hav i balans samt levande kust och skärgård

Haparanda stad har beslutat om två indikatorer för detta mål:

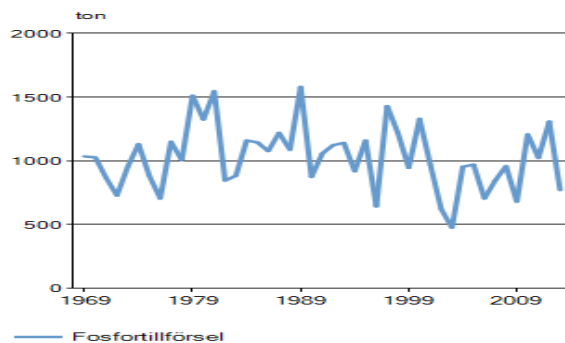
- Fosfor i havet
- Tillförsel av fosfor till kusten

Aktuell situation 2015: Ingen minskning kan ses gällande tillförsel av fosfor till kusten. Fortsatta åtgärder krävs för att minska utsläppen av fosfor. Utsläpp av fosfor från industrier, jordbruk, enskilda avlopp och avloppsreningsverk leder till övergödning av havet. Förhöjda halter av fosfor i vattnet gör att produktionen av

²² Haparanda stad (2005) Upphandlingspolicy

många organismer ökar och att sammansättningen av arter ändras. I Sverige transporterades under 2013, ungefär 769 ton fosfor till Bottenviken via vattendrag. Utsläppen från Norrbotten utgjorde cirka 87 procent av dessa.²³

Diagram 3: Tillförsel av fosfor till kusten - Bottenviken

Samhällsbyggnadskontoret handlägger kontinuerligt ärenden gällande enskilda avlopp och ställer krav i enlighet med miljöbalken. Kontorets handläggare har deltagit i samverkansmöten gällande enskilda avlopp inom miljösamverkan Norrbotten. Miljösamverkan Norrbotten arbetar med att ta fram gemensamma bedömningsgrunder och rutiner för handläggning. Samhällsbyggnadskontoret utövar även tillsyn över kommunens samtliga avloppsreningsverk och anläggningar.

4.4 Levande sjöar och vattendrag

Haparanda stad har beslutat om en indikator för detta mål:

- Strandnära byggande vid sjöar och vattendrag.

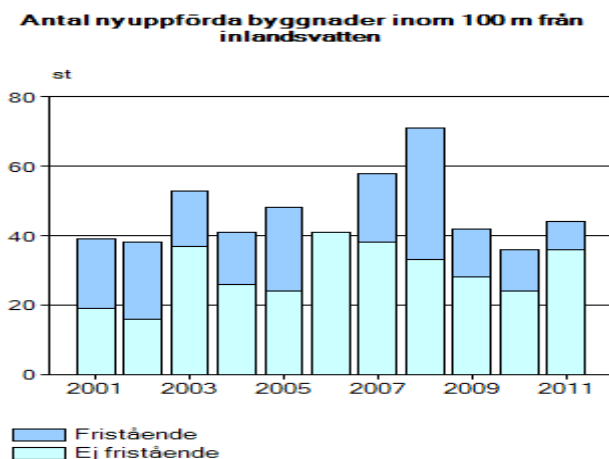
Aktuell situation 2015: Bebyggelse längs stränder kan innebära inskränkningar i det allmänna friluftslivet, minskade upplevelsevärden samt negativa konsekvenser för djur- och växtlivet i såväl vattnet som på land. För att kunna bevara biologisk mångfald och förutsättningar för friluftsliv längs stränderna, och därmed nå miljömålen, är det viktigt att nybyggnationen längs stränderna hålls på en rimlig nivå och omvandling av fritidshus till åretruntboende begränsas. I Norrbotten är

²³ www.miljomal.se

byggnationstakten något högre än de senaste åren men ligger runt riksgenomsnittet.²⁴

Diagram 4: Strandnära byggande vid sjöar och vattendrag - Norrbottens län

Antal nyuppförda byggnader inom 100 m från sjö eller vattendrag, exklusive tätort. "Fristående" anger antalet nyuppförda byggnader som ligger på större avstånd än 75 m från äldre bebyggelse. "Ej fristående" anger antalet inom 75 m från äldre bebyggelse.

I kommunens översiktsplan, som har antagits av kommunfullmäktige 2013, har såväl områden för skydd och för bebyggelse i skärgården pekats ut. Den kommunala översiktsplaneringen ses som ett led i arbetet för en långsiktigt hållbar utveckling. Stora delar av Haparandas yta är värdefull. I Haparanda finns riksintressen, nationalpark och naturreservat. I miljöbalken regleras riksintressen för naturvård. Inom Haparanda kommun är hela Torne älven berörd samt skärgårdsområdet undantaget Seskarö. Naturvärden för Torne älv består av berg, fauna, flora, lösa avlagringar, urskog och vattendrag.

²⁴ www.miljomal.se

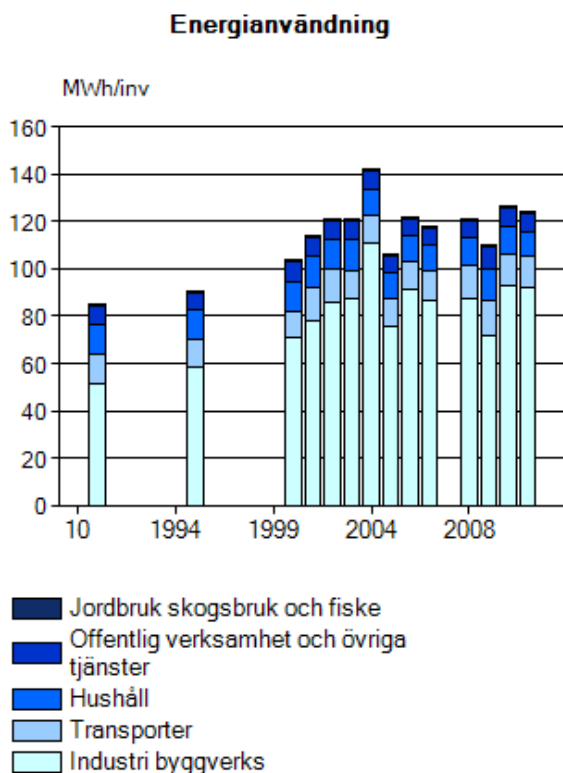
4.5 God bebyggd miljö

Haparanda stad har beslutat om tre indikatorer för detta mål:

- Energianvändning
- Radon i småhus
- Radon i flerbostadshus

Aktuell situation 2015: I Norrbottens län har vi en hög energianvändning. All energianvändning påverkar miljön mer eller mindre. Energi- och klimatpolitiken syftar till en effektiv och hållbar energianvändning med låg negativ inverkan på miljön, klimatet och människors hälsa. Att Norrbottens län har en hög energianvändning beror på vårt kalla klimat, vår energiintensiva industriproduktion, vår glesa befolkning och våra stora avstånd som måste överbyggas med transporter. Vi har dock även en stor tillgång till förnybara energikällor som skogsbränsle och vindkraft.²⁵

Diagram 5: Energianvändning - Norrbottens län

²⁵ www.miljomal.se

Kommunfullmäktige i Haparanda har år 2011 antagit en strategi för energieffektivisering av Haparanda stads verksamheters energianvändning av el, värme och transporter. Strategin föreslår åtgärder för att minska energianvändningen och därmed energikostnaderna. Strategin syftar till att uppfylla EUs, Sveriges nationella, Norrbottens regionala och Haparanda stads lokala mål för minskad klimatpåverkan genom minskad energianvändning samt ökad andel förnybar energi.²⁶

På fastighetssidan i kommunen har man bytt en stor del av belysningen till LED och därmed sänkt elförbrukningen de har även investerat i ny styrning på Aspen för att optimera driften av ledbelysningen. De har även bytt en del styrning för värme och ventilation för att optimera driften i fastigheterna. Nya motorvärmplatser har utrustats med bättre styrning.

VA- och avfallschefen har rapporterat att det har bytts pumpar på en del av vattenverken till mer energieffektivare pumpar.

För att uppfylla Haparanda stads mål, att den bebyggda miljön ska ge skönhetsupplevelser och trevnad, samt ha ett varierat utbud av bostäder, arbetsplatser, service och kultur har det på kultur och fritid arbetats med följande: älvsträckan och byarna rensas från sly för att lyfta fram kulturlandskapet samt omkringliggande byggnader, bistått med rådgivningsstöd i bidragsprocessen vad gäller restaureringen av Hermanssonsgården, staket i innerstaden byggs i enhetlig och gammeldags stil, park och trädgårdsmiljöer utanför byggnader åtgärdas för att höja husens kvalitéer, ny skyltplan har beslutats av kommunstyrelsen.

Samhällsbyggnadskontoret informerar löpande om någon medborgare har frågor om radonmätning. På grund av bristande dataunderlag kan indikatorn inte uppdateras i dagsläget. Detta gäller hela Sveriges dataunderlag.

4.6 Ett rikt odlingslandskap

Haparanda stad har beslutat om fyra indikatorer för detta mål:

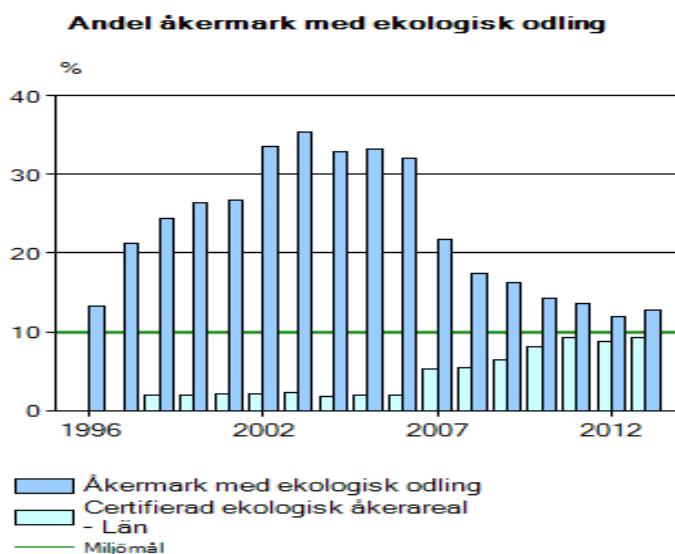
- Åkermark
- Betesmark
- Ekologiskt odlad mark
- Antal aktiva jordbruksföretag

²⁶ Haparanda stad (2011) Strategi för energieffektivisering 2014-2020

Aktuell situation 2015: I Norrbotten ökar den certifierade åkermarken. Syftet är att få en livsmedelsproduktion som värnar om djur och miljö. Avsaknad av kemikalier och ökad variation bidrar till större biologisk mångfald på åkermarken och i dess närmsta omgivning.

Diagram 6: Ekologiskt odlad mark - Norrbottens län

Andel åkermark med miljöstödd för ekologisk odling respektive certifierad ekologisk åkerareal (ersätter KRAV godkänd areal).

Andelen betesmark i Norrbottens län fortsätter minska. En viktig orsak till att betesarealerna minskat är att ett flertal mjölkbönder upphört med sin verksamhet.²⁷

Haparanda visar samma trend som Norrbottens län. Enligt jordbruksverkets statistikdatabas har andelen ekologisk odlad jordbruksmark ökat från 363 hektar 2012 till 382 hektar år 2014 i Haparanda kommun. Andelen jordbruksföretag har ökat från 80 år 2010 till 81 år 2013.²⁸

I Haparanda stads översiktsplan har man gjort ett kommunalt ställningstagande att kommunen skall verka för långsiktig hushållning med jordbruksmarker. Det öppna jordbrukslandskapet skall bevaras och dess karaktär bibehållas.

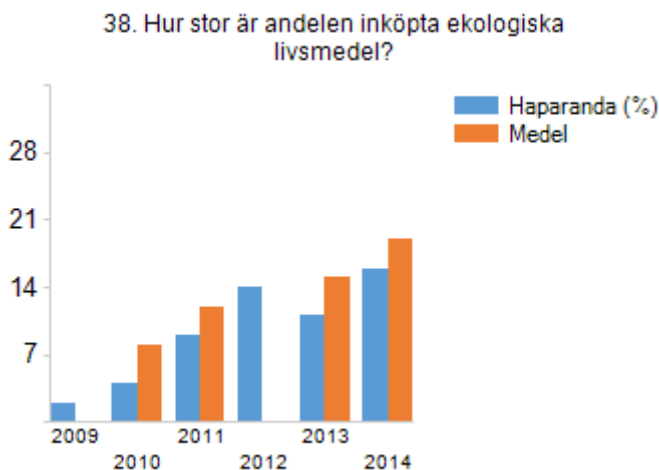
²⁷ www.miljomal.se

²⁸ www.jordbruksverket.se

Kost och lokalvården i Haparanda stad har ökat inköpen av ekologiska produkter. I år är cirka 25 procent av det de handlar inom kostområdet ekologiska produkter. Exempelvis mjölk, köttfärs, falukorv, tomater, frukt och grönt.

Diagram 7: Andelen inköpta ekologiska livsmedel – Haparanda stad

4.7 Giftfri miljö

Haparanda stad har beslutat om tre indikatorer för detta mål:

- Kvikksilverhalt i fisk i havet och sjöar
- Krom i mossa
- Halter av bly, kadmium, koppar, krom, kvicksilver, nickel och zink i slam från Bottenvikens reningsverk

Aktuell situation 2015: Farliga kemiska ämnen i produkter, varor och byggnader riskerar att hamna i miljön, och kan tas upp av växter, djur och människor. Halterna i miljön har minskat för många välkända miljögifter, exempelvis DDT, PCB:er och vissa bromerade flamskyddsmedel. För metallerna bly, kadmium och kvicksilver har nedfallet från luften minskat. Dock leder stigande konsumtion till ökad kemikalie och varuproduktion, och därmed ökad spridning av farliga ämnen. Det saknas fortfarande kunskap om hur många kemikalier påverkar människors hälsa och miljön. Risker med kemikalier behöver förebyggas genom ökad kunskap, information och regler.²⁹

Länsstyrelsen i Norrbottens län har tillsammans med vattenråden i Norrbotten år 2011 gjort en analys av kvicksilver i matfisk. Analysen gjorde dels för att se om

²⁹ www.miljomal.se

fiskarna eventuellt påverkades av stålverket i Torneå. Metallerna har analyserats på leverprover, eftersom metaller ofta ansamlas i fiskens lever och för att det finns förhållandevis gott om jämförelsedata för leverprover. Det enda som stack ut var tre sikar från Kukkolaforsen som hade höga kopparhalter. De andra metallerna låg i nivå med jämförvärden för länet. Det fanns i övrigt inget som tydde på förhöjda halter av metaller i de undersökta sjöarna inom Haparanda kommun. Resultaten visade hittills inte på några risker för människa, så länge man anammar allmänna kostråd som vi har i Sverige.³⁰

Länsstyrelsen i Norrbottens län har även gjort en mätkampanj år 2012 gällande metaller i väggmossa och hänglav i Haparanda. Syftet med undersökningen var att mäta halter av olika metaller i Riekkola naturreservat i Haparanda kommun, med anledning av ferrukromverket i Torneå. Resultaten visade att det finns kraftigt förhöjda halter av metaller i väggmossa och hänglavar inom Riekkola naturreservat. Det är tydligt att det är en lokal belastning av framförallt krom, nickel, molybden och kvicksilver. Halten av krom var/är ungefär 70-100 gånger högre i Riekkola jämfört med medianvärdet för Sverige (2010 års data) och upptill 160 gånger högre jämfört med medianvärdet för Norrbotten.³¹

Haparanda stad tar ej själva prover avseende kvicksilver i fisk eller krom i mossa. Samhällsbyggnadskontoret har tillsyn över Bottenvikens reningsverk och får rapporter om status månadsvis. I dagsläget är slammet från Bottenvikens reningsverk ej godkänt att använda för spridning på jordbruksmark pga. dess tungmetallnehåll. Det skickas idag till soptippen i Torneå för deponering.

Tekniska enheten har under året bytt till mer miljövänliga kemikalier på Mattila vattenverk och tagit bort kemikalier från Seskarö vattenverk.

Förskolorna i Haparanda kommun har påbörjat arbetet med att minska barns exponering av skadliga kemikalier i förskolan. Kommunfullmäktige har tagit beslut om handlingsplan i form av en checklista för giffri förskola.

³⁰<http://www.lansstyrelsen.se/norrbotten/SiteCollectionDocuments/Sv/publikationer/miljo%20och%20klimat/Tillst%C3%A5ndet%20i%20milj%C3%B6n/Resultatblad%20milj%C3%B6%C3%B6vervakning/Resultatblad-kvicksilver-i-matfisk-utokad-analys2011.pdf>

³¹http://www.lansstyrelsen.se/norrbotten/SiteCollectionDocuments/Sv/publikationer/miljo%20och%20klimat/Tillst%C3%A5ndet%20i%20milj%C3%B6n/Resultatblad%20milj%C3%B6%C3%B6vervakning/RM%C3%96_metaller_mossa_haparanda_2012.pdf

5. Nulägesanalys

Naturvårdsverket som ansvarar för hela Sveriges årliga uppföljning av de sexton miljö kvalitetsmålen visar på att utvecklingen i miljön är positiv för fyra av Sveriges sexton miljö kvalitetsmål, för fem är utvecklingen negativ och för övriga går det inte att se en tydlig riktning för utvecklingen i miljön. Naturvårdsverket väljer i sin uppföljning att lyfta fram kommunikation som ett strategiskt verktyg för miljöarbetet.³²

Haparandas kommuns påverkan på utveckling av miljön är svårbedömd enligt de indikatorer som valts. Man kan se en viss positiv trend när det gäller indikatorn klimatpåverkande utsläpp och antalet jordbruk som gått över till ekologiskt odlad mark. Dock har Haparanda kommun ett stort arbete framför sig om man vill uppnå sin antagna klimatstrategi samt sina fastställda miljömål.

Uppföljningen av Haparandas miljömålsarbete visar på att det pågår ett miljöarbete på kommunens olika förvaltningar, dock saknas ett strategiskt arbete kring våra lokala miljömål. De lokala miljömålen är inte införda i vårt IT-stöd för planering och rapportering, Stratsys, och är således svåra att följa upp. De finns en rad framtagna strategier för miljömålsarbetet, antagna av kommunfullmäktige, som tidigare klimatstrategi tagit fram. Dock har dessa inte setts över efter att strategien har slutat. Förvaltningarna saknar handlingsplaner för arbetet med miljömålen, samt stöd i framtagande av dessa. Det krävs personella resurser om man vill gå framåt i arbetet.

Tabell över Haparanda kommuns riktning i miljömålsarbetet

Miljömål	Riktning	Bedömning
Frisk luft 		Trots att miljö kvalitetsnormerna inte har överskridits i Haparanda kommun är det svårt att säga om halterna kvävedioxid ökar eller minskar.
Begränsad klimatpåverkan 		Man kan se en viss positiv trend i Haparanda gällande klimatpåverkande utsläpp.

³² www.miljomal.se

<p>Hav i balans samt levande kust och skärgård</p> 		<p>Ingen minskning kan ses gällande tillförsel av fosfor till kusten. Övergödning, miljögifter och svaga fiskbestånd utgör problem.</p>
<p>God bebyggd miljö</p> 		<p>I Norrbottens län har vi en hög energianvändning på grund av vårt klimat. Utveckling mot en mer hållbar bebyggelsestruktur är en stor utmaning.</p>
<p>Ett rikt odlingslandskap</p> 		<p>Den ekologiskt odlade marken i Haparanda har ökat.</p>
<p>Levande sjöar och vattendrag</p> 		<p>Svårt att göra en bedömning med den indikator som valts för kommunen.</p>
<p>Giffri miljö</p> 		<p>Vissa miljögifter minskar, men för många ämnen saknas kunskap om deras effekter på människan.</p>